

»Jaz bi te rad čüja gučate«

Katarina Bezjak

1.23 Umetniški sestavek
DOI 10.4312/svetovi.4.1.148-149

Navadno je mojim sogovornikom že po nekaj besedah jasno, da prihajam iz Štajerske, nekoliko težje pa je morda slišati, da prihajam z obrobja Prlekije. Čeprav sem rojena v Veliki Nedelji oziroma *Vejki Nedli*, vasi v občini Ormož, je marsikdo presenečen nad mankom močnega naglasa, ki se skozi majhne podrobnosti spreminja od vasi do vasi in tako natančno določa človekov izvor. Moj materni jezik je bliže ptujski govorici, z nujnimi velikonedeljskimi vložki, ki so bolj rezultat zavednega truda in želje po govorni pripadnosti.

Pred kratkim me je nekdo iz bližnje vasi prekinil po le nekaj izgovorjenih besedah in z začudenjem vprašal: »Te pa ti *govoriš*?« In s tonom glasu moje govorjenje označil za nekoliko manj vredno od domačega *guča*. Nenaklonjenost knjižnemu pogovornemu jeziku me ni niti malo presenetila. Čutiti jo je bilo mogoče že v osnovnošolskih letih, ko so morala dekleta na prehodu v srednjo šolo, po navadi na Ptuj ali v Maribor, svojim mlajšim prijateljicam obljubljati, da ne bodo začela *govoriti*, s čimer naj bi se vrednostno oddaljila od deklet, ki so ostala na vasi. Strah pred spremembo naglasa je s seboj nosil mnoge druge konotacije in bil dejansko le redko povezan z jezikom. Moje govorjenje je bilo zaradi svoje »avtentičnosti« do neke mere opravičeno, zato me očitki spremembe osebnosti, kroga prijateljev in življenjskega nazora, bojda na podlagi spremembe naglasa, niso doleteli. V šoli je bila moja govorica še posebej dobro sprejeta med učiteljicami in profesoriciami slovenščine, saj so lahko na oder postavile nekoga, ki je besedila večine šolskih proslav samozavestno prebral že na prvih vajah.

Razmišljam, kaj je pravzaprav najbolj vplivalo na moje narečje. Mama me je v lokalno knjižnico včlanila pri enajstih mesecih, do konca osnovne šole pa sem predelala vse otroške, mladinske in del odraslih polic s knjigami, ki jih imam rada še danes. Oče si je vsak večer izmislil novo epizodo zgodbe za lahko noč ter mi prek glavnih likov več let podajal bistroumne šale in življenjske nasvete. Tako sta rastla moj besednjak in domišljija, ki sta mi skupaj s pridobljenim splošnim znanjem zelo olajšala zgodnja leta šolanja. Rada sem brala in še raje govorila. Pa vendar v svoj govor nisem mogla spustiti govorice prijateljev in okolice.

Afiniteta do domačega kraja je v meni rastla počasi in se razrastla šele, ko sem opustila pričakovanja vseh, ki so mojo govorico, odmik od narečja, hvalili kot dosežek. Govorila sem, kot govori moja mama. Enako kot moji prijatelji govorijo narečja svojih staršev, pa zaradi tega niso bili deležni posebne obravnave. Čeprav sem bila zaradi govorne nadarjenosti in veselja do nastopanja pogosto ravno jaz izbrana, da predstavljam in zastopam kraj, svoj kraj, sem se nemalokdaj počutila kot tujka. Še vedno me nekoliko zbode vprašanje, če sem se od kod priselila.

Danes narečje poznam in ga lahko govorim, vendar to iz mene ne pride spontano, temveč kot neki na pol tuji jezik, ki zveni v moji glavi veliko bolje kot po tem, ko zapusti mojo ustno votlino. Morda kaj več niti ne bi smela pričakovati. Navsezadnje sta se starša vsak iz svojega konca skupaj preselila v kraj, ki je postal moj dom, kot prva generacija v novem kraju pa sem bila govorno oziroma narečno razpeta med materinščino in lokalno govorico, ki z njo ni sovpadala. Kar nekaj časa sem doma *govorila*, zunaj doma pa *gučala*, dokler ni nastal neki skupek besed, ki je ustrezal vsem. Zdaj moj jezik niha, se nezavedno prilagaja različnim družbam in je glede na situacijo bolj ali manj narečen. In glede naslova tega eseja? Želja. Ne več toliko moja, ne več taka, da bi se nanjo čutila dolžna odzvati. Ne morem zanikati prednosti tega, da mi je bila knjižna slovenščina vedno domača, toda v tej nekoliko pozni introspekciji ugotavljam, da je bilo pomanjkanje bolj osebne narave, od iskanja svojega mesta do občutka nepripadnosti, ki se, čeprav redkeje, na moja ramena prikrade še danes. Vedno sem mislila, da je znanje tujih jezikov merilo vrednosti človeka, z leti pa ugotavljam, da je prava vrednost, vsaj zame, v domačem narečju, ki ga ne bom nikoli za res osvojila, v dediščini mojega kraja, ki ne bo nikoli zares moja.